

Les últimes veus d'una Tortosa amagada

Tortosa Òscar Meseguer

Tal devia ser l'autorepressió individual i social derivada de la Guerra Civil, que devia comportar una autorepressió d'idees i sentiments i una falta de verbalització de records capços de gairebé esborrar un drama majúscul de la memòria col·lectiva. Si més no jo, que vaig créixer a Tortosa, fins fa pocs anys no tenia coneixement del nivell de destrucció que va patir la ciutat entre el febrer de 1937 i el desembre de 1938, i especialment durant els mesos en què la capital ebrenca, i tot el curs del riu, van ser front de guerra durant la Batalla de l'Ebre. I tinc la sensació que no ha estat només la meua incultura (potser també hi ha incidit aquell punt de conservadorisme tortosí tan poc loquaç i tan poc divulgatiu) la que m'havia privat de la consciència respecte al fet que Tortosa va ser tant o més arrasada que altres pobles que, en canvi, s'han convertit en icona de la destrucció: des de la propera Corbera fins a la llunyana Gernika.

Ara, 80 anys després d'aquell Divendres Sant negre que va acabar de trinxar Tortosa, una iniciativa periodística al límit del termini vital per a poder-ho fer, ha recollit onze veus de supervivents d'aquells bombardejos insistent. El resultat, presen-

El documental 'A les fosques', sobre la Tortosa bombardejada durant la Guerra Civil, espren la primera i potser última oportunitat d'escoltar els protagonistes d'un episodi poc present en la memòria col·lectiva de la ciutat

Els protagonistes del documental, a la primera fila de la sala on es va estrenar, a l'Observatori de l'Ebre.

tat el diumenge 7 d'octubre a l'Observatori de l'Ebre (agafa parcialment com a fil conductor el dietari de l'exdirector de l'Observatori Lluís Rodés) en una vesprada un punt màgica, és absolutament destacable i valuós, com van saber apreciar les prop de 200 persones que es van aplegar a la sala de projecció. A primera fila, els supervivents protagonistes del documental, obra d'An-

dreu Caralt, Maite Hernández, Oriol Gracià i Esther Benet. Protagonistes d'entre 80 i 98 anys més o menys. Era la primera, però probablement també l'última oportunitat de fer confluïr els seus relats en un treball audiovisual que es convertix així en un referent de les històries de vida al voltant d'aquell dramàtic episodi. I han hagut de passar 80 anys perquè algú furgués en el record de les vícti-

mes d'un drama tan proper.

Onomatopeies expressives sobre el descens de les bombes de l'aviació; paradoxes brutals com que el recurs al refugi antiaeri podia convertir-se en una via de socialització d'aquells nens i nenes; les penúries alimentàries; detalls simptomàtics dels drames familiars i personals, que van portar moltes famílies a abandonar la ciutat i instal·lar-se temporal-

ment a les muntanyes del voltant, a una i altra banda de riu, convivint amb soldats d'un bàndol o de l'altre segons el cas... Tot això configura els relats i les vivències que s'hi expliquen, que posen els pèls de punta i que, un cop fixades, donaran perspectiva històrica a llarg termini. Microhistòries que expliquen millor que cap assaig històric o sociològic convencional els patiments. Tots els protagonistes, d'altra banda amb entorns i situacions polítiques diferents (cosa que enriqueix encara més el treball periodístic), coincideixen en la temor que va marcar aquells mesos de la seua infantesa. La temor repmix i el resultat, com a societat, potser havia estat a Tortosa l'ocultació inconscient o la desconeixença generalitzada com a paraigua davant d'aquella pluja maleïda de projectils.

Quan al final de la projecció els 11 protagonistes es van girar cap al públic i van rebre un aplaudiment sentit, en alguns dels rostres, entre les mostres inflexibles de vellesa, es podia llegir clarament una sensació d'alleugeriment. És l'efecte del bàlsam de la memòria, sense distinció entre vencedors i vençuts perquè tots els que van patir la Tortosa bombardejada van perdre. I ara ho sabem més i millor, gràcies a *A les Fosques*. ■